

KIS-771 – Gl. satire, pamphlet, sarcasme, ironie, raillerie, humour, burlesque, plaisanterie, moquerie, bouffonnerie, gauloiserie, trait d'esprit¹

(GE da PK – 25 08 02)

Ne oufen da gentañ nemet lavarout ar pezh a skriven da TAM e derou al labour a ris war e c'houlenn a-zivout Gl. *diction, devise, adage*, h.a.² ha mont hervez an hevelep hentenn : savlec'hiañ pep termen e galleg, lakaat en o c'heñver o damgevatalioù e yezhoù all, ezrevellañ an diskoulmoù brezhonek bet kinniget, dastum al loazioù brezhonek arveradus, divrazañ danvez diskoulmoù. An hanter eus an hent ne c'hell ken ober ar yezhour : staliañ loazioù, an eil hanter zo e karg ar yezher arveriat : klask e vuhez e-barzh.

DIBARDERIOU PEP TERMEN GALLEK, RENABL AN TERMENOU MENEGET GANT AN DIAGENTIDI

Gl. **satire**. Skrid o tagañ ub. pe udb. dre ar goaperezh. Damheñvelsterioù : *épigramme, pamphlet, pasquinade, libelle, brocard*.

Al. *Satire, Spottschrift. Sz. satire, lampoon, epigram. Kb. dychan, gogan, dychangerdd, gogangerdd, gwatwareg.*

GReg. *goapérez malicius ; guërzou flemmus evit rebech ar viçzou ; guërzou offañçaus. GON.FB. skrid pé lavar flemmuz, gôgëuz, dan#tus. VALL. flemmgan.*

Gl. **pamphlet**. Skrid berr flemmus o tagañ taer un aotrouniezh. Damheñvelsterioù : *diatribe, factum, libelle, satire, écrit polémique, écrit injurieux, écrit incendiaire.*

Al. *Pamphlet, Streitschrift, Schmähschrift, Hetzblatt. Sz. pamphlet, lampoon. Kb. pamffled.*

VALL. *skrid flemmus, flemmskrid.*

¹ Sl. KIS-769, La-15, pp. 244-246 & KIS-770, *id.*, pp. 247-249.

² Sl. KIS-720, La-14, pp. 177-186, pp. 177-178 pergen.

Gl. **sarcasme**. Kunujenn c'hoapaus. Damheñvelsterioù : *moquerie, ironie, dérision, persiflage, raillerie, pointe, quolibet, trait mordant, trait piquant*.

Al. *Sarkasmus, bitterer Hohn, beißender Spott, Stichelei*. Sz. *sarcasm, taunt, gibe*. Kb. *gwatwareg, coegni, gair du, gwawd, dannod, edliwiad*.

VALL. *goab, goapadur, -erez, -adenn c'houero; flemm, -ad, -adur, -erez, -adenn goapaiis (-c'houero)*. DFBH. *flemmadenn*.

Gl. **ironie**¹.

Al. *Spott, Hohn, Doppelsinn, Anzüglichkeit, Ironie*. Sz. *irony, banter*. Kb. *eironi, gwatwareg, gwawdiaith*.

GReg. *goapérez fin, godiçérez great gad spered*. GON.FB. *goap ou goapérez, gôdisérez*. VALL. *godis, -sadur, -serez; goab, goapadur, -p(a)erez*. DFBH. *flemmusted; godiserezh*.

Gl. **raillerie**. Goapadenn, farsadenn distaget d'ober al lu eus ub. pe udb. Damheñvelsterioù : *gouaillerie, moquerie, persiflage*.

Al. *Spott, Spöttelei, Verspottung, Spaß, Scherz, Gespässe*. Sz. *raillery, banter, chaff*. Kb. *gwaradwydd, difriaeth, gwawd*.

GReg. *farçz, caqetérez*. GON.FB. *bourd, fars, goap ou goapérez, gôdisérez, gôgé*. VALL. *goab, goaperez; goge, godiserez, tatinerez, dejan*. DFBH. *godiserezh; dejan; dejanerezh; flemmerezh*.

Gl. **humour**. Tro spered a zoug d'ober kel eus ar plegennoù o tiskouez an amoet, ar c'hriz pe al lu anezho dindan un neuz digas ha bourdus. Termen saoznek hep heñvelster.

Al. *Witz, Humor*. Kb. *ffraethineb, digrifwch, hiwmor, arabedd*.

VALL. (Gl. *humoriste*) *fenter, -tour; fentigellour*. DFBH. *fentigellerezh*. Jil EWAN *mousfent*.

Gl. **burlesque**. Komegezh diskantre². Damheñvelsterioù : *loufoque, grotesque*.

Al. *derbe Komik, Burleske*. Sz. *burlesque*. Kb. *gwatwargerdd, bwrlesg*.

GReg. *farçzus*. GON.FB. *farsus, bourdus*. VALL. *farsus, bourdus, fentus, lu, chin*. DFBH. *chin*.

Gl. **plaisanterie**. Prepoz c'hoarzhus pe c'hoapaus. Damheñvelsterioù : *blague, galéjade, facétie, farce, badinage, taquinerie*.

¹ Sl. KIS-359, La-09, pp. 88-89

² Br. *diskantre* [*< dis-* (kreñvaat, sl. KIS-423, La-10, p. 60) *kantre*], Gl. *extravagant*.

Al. *Scherz, Spaß, Ulk, Witz*. Sz. *joke, jest, fun*. Kb. *cellwair, ffraetheb, smaldod, jôc*.

GReg. *farçz, bourd*. GON.FB. *fars, bourd, farvellérez*. VALL. *bourd, farz, -zerez, fent ; fentigell*. DFBH. *bourd ; fentigell ; farserezh ; baoch*.

Gl. **moquerie**. Bomm distaget evit ober al lu eus ub. pe udb. Damheñvelsterioù : *raillerie, dérision, quolibet, lazzi, persiflage*.

Al. *Spott, Verspottung, Belustigung*. Sz. *mockery, scoffing, derision*. Kb. *gwatwar, gwawd, dirmyg*.

GReg. *goap, goapérez, goapadur* ; (gausserie) *noderezh*. GON.FB. *goap* ou *goapérez, gôdisérez*. VALL. *goab, goapadur, -erez ; godis, -satur, -serez ; goge, gogeerez ; dejan*. DFBH. *fent ; goap ; goapadenn ; goapaenn ; goaperezh ; godiserezh ; gogeadenn ; dejan*.

Gl. **bouffonnerie**. Komegezh eeunek, dibrenn ha reñverek. Damheñvelsterioù : *drôlerie, farce, burlesque*.

Al. *Posse, Spaß, Schnurre, Schwank, Possenspiel*. Sz. *buffoonery, clownery, antics*. Kb. *ffwlbri*.

GReg. (de théâtre) *farvellérez, furluqinaich, bouffonnérez* ; (action plaisante) *farçz-coant, bourd-coant*. GON.FB. *fars, bourd, farvellérez, furlukinérez*. VALL. *furlukinerez, farwellerez*. DFBH. *furlukinerezh ; farouellerezh*.

Gl. **gauloiserie**. Istor druz, fentigell lik, skoemp. Damheñvelsterioù : *gaillardise, gaudriole, grivoiserie*.

Al. *derber Spaß, Zote*. Sz. *broad joke*.

DFBH. *komzou dibrenn*. GIBR. (paroles scabreuses) *skoempach*.

Gl. **trait d'esprit**. Bomm fraezh ha sklaerius. Damheñvelster : *saillie*.

Al. *geistreicher Einfall, witziger Einfall*. Sz. *flash of wit, witticism, sally*. Kb. *fraetheb, fraethair*.

GReg. *ur guer* ou *un dro speredus*. VALL. (saillie en paroles) *komzou bouilh*.

RENABL AR C'HEDRANNOU DANVEZADUS

Danvez stirannoù a-geñver gant al "lakaat da c'hoarzhin" : *baoch, bourd, fars, farouell, fent, furlukin*.

Danvez stirannoù a-geñver gant ur "barn war ar piv pe ar pezh a lak da c'hoarzhin" : *chin, c'hoarzhus, lu*.

Danvez stirannoù a-geñver gant "arver ar c'hoarzh evit tagañ" : *flemm, dant, gwan* (Br. *gwanañ* "piquer, percer"), *bel* (hBr. *bel-* "piquer", krKb. *belu* "to kill, pierce, strike", Br. *bell*), *brazh* (Kb. *brath* "to bite, stab, pierce", Br. *gwenvrazh* "ironie"), *gweud* (Kb. *gwawd* "mockery, derision, ridicule, lampoon, satire" — loaz barrennet pa 'z eo bet amprestet *gweud* gant ster kentañ Kb. *gwawd* "barzhoniezh"), *dejan* (hep mar keveleb Kb. *dychan* "satire, lampoon, sarcasm, invective"), *gougan* (Kb. *gogan* "defamation, a scoffing or jeering, raillery, derision, satire, lampoon), *goap, gwarzhvar* (hBr. *gwarthuar* "[tourner en] dérision"), *godis, goge, nod, tatin*.

Danvez stirannoù all : *fraezh* (Kb. *fraeth* "fluent, flippant, witty, humourous, sharp-tongued" — padal, soñjal e bezañs un heñvelson korfadurel), *blim, bliv, froù (fraou-)* (Kb. *fraw* "brisk, lively, spirited, swift"), *keflemm* (Kb. *cyflym* "brisk, quick-witted, intelligent, sharp, keen"), *talm*.

DIVRAZADUR UN HANC'HERIEG VREZHONEK A-DAL D'AN HANC'HERIEGOU ALLYEZH

I – En eulegor dindan an termenou o verkañ un dro spered, un emzalc'h, un eztaol, e welan div rann : A — Lakaat da c'hoarzhin, B — Arverañ ar c'hoarzh evit tagañ. An termenou brezhonek lakaet e pep rann n'int ket heñvelster : d'an arveriadet da zibab an hini kevazasañ e pep degouezh ; evit reoù 'zo koulskoude e kredan menegiñ ur ster resisoc'h :

I A – Gl. *plaisanterie, humour, gauloiserie, Al. Scherz, Spaß, Humor, Ulk, Zote, Sz. joke, jest, fun, humour, wit, witticism*. Kinnig a rafen derc'hel an termenou brezhonek en arver : *fent* (ha deveradoù : *fentigell, mousfent*, h.a.), *bourd, fars* (ha deveradoù : *farsadenn, farserezh*, h.a.), *baoch, bourd* ; a-dal da Sz.Gl. *humour* hag Al. *Humor* e talc'homp Br. *humour* er yezh pemdeziek ha moarvat eo mat e zerc'hel er yezh resis.

I B – Gl. *moquerie, raillerie, dérision, ironie, pointe, invective, sarcasme, Al. Spott* (ha deveradoù : *Spöttelei, Verspottung*), *Ironie, Stichelei, Sarkasmus, Sz. mockery, scoffing, derision, raillery, irony, sarcasm, taunt*. Kinnig a rafen derc'hel an damgevatalioù brezhonek en arver a-dal da Gl. *moquerie, raillerie*, eleze *goap* (ha deveradoù), *godis* (ha deveradoù), *goge* (ha deveradoù), *nod* (ha deveradoù) ; nes da

Gl. *dérision* e lakfen Br. *gwarzhvar* (*gwarzhvariñ* "tourner en dérision"); a-dal da Gl. *ironie* eo bet kinniget *gwenvrazh* ha *gwenvrazhañ*¹; a-dal da Gl. *pointe*, *sarcasme* emañ : *flemm* (ha deveradoù : *flemmadenn* evit adkemer kinnigadennoù DFBH.), *flipad* (ha deveradoù all : *flipadenn*, *flipata*), *dantad*, *brazhad*; ouzhpennañ a c'hallfed *dejan* hag e nesaat da Gl. *investive*.

II – En eulegor dindan an termenoù o verkañ un oberenn e rafen div rann hervez ma 'z eus anv eus A – C'hoariva pe eus B – Skridoù :

II A – Gl. *burlesque*, *bouffonnerie*, *farce*, Al. *Burleske*, *Posse* (ha *Possenspiel*), *Schwank*, Sz. *burlesque*, *buffoonery*, *clownery*. Kinnig a ran dervaat ar gevatalded roet gant DFBH. : Gl. *burlesque*, Br. *chin* hag ober eus hemañ koulz un adanv, koulz ur pennanv (pezh a gevaraezo sevel deveradoù : *chinel*, *chinek*, *chinerezh*, h.a.), koulskoude hep disteurel ur Br. *burlesk* aa. & pa. Heñvel dra, e lakfen Gl. *bouffonnerie* a-dal da Br. *farouellerezh*, o terc'hel Br. *furlukin* a-dal da Sz.Gl. *clown*. Evel lavaret a-zioc'h, e talc'hfen Br. *fars* a-dal da Gl. *farce*.

II B – Gl. *satire*, *pamphlet*, Al. *Satire*, *Spottschrift*, *Streitschrift*, *Schmähschrift*, Sz. *satire*, *pamphlet*, *lampoon*. An termenoù Br. *flemmgan* ha *flemmskrid* o deus graet o zoull er yezh hag ouzhpenn se int bet kinniget gant sterioù resis, a-getep re "satire" ha "pamphlet", (ankantrat eo spisadenn NDBF. : (*en vers*) goude *satire*, rak *-kan* zo dezhañ e brezhoneg hag e kembraeg un erdal ledan, en tu-hont d'ar c'heal "kanañ"); se ne vir ket a reiñ o chañs da dermenoù all : Br. *gogan* a nesafen da *satire* hep ma ve pellaet diouzh steriegezh Kb. *gogan*. Evel yezhoù all, e c'hallfe ar brezhoneg degemer *pamfled* hep bezañ dibourvez evit kelo a gedrannoù o talvout diouzh un tu "stourm" : *bell*, *kann*, *kad*, *kerc'h*, *brouer*, h.a., diouzh an tu all "mont dre al lavar" : *ger*, *geur*, *nad*, *kan*, h.a. (mat eo klask tremen hebiou d'ar gedrann *skrid* a zo en arvar da aloubiñ an hanc'herieg); soñjal a ran ouzhpenn se en ur gedrann hon eus bet tro da arverañ en durc'hadur ster-se : *arc'h* e *denarc'h*¹; e gavout a reer en durc'hadur "goulenn, gourc'hemenn" e krBr. *arch-*, adkemeret er yezh lennegel : *arc'hiñ* hag er yezh kempred : *arc'hañ* "revendiquer", *diarc'hañ* "exiger"; e Kb. *erchi* (bn. *arch-*) "to seek, ask for, request, petition, pray; order, bid, claim"; kinnig a rafen Br. *kadarc'h* g. "digeriñ ur stourm dre ar prezeg war-benn arc'hañ ur c'hemm e stad ar galloud, an aotrouniezh, h.a.", pezh na gouezhfe ket pell diouzh talvoudegezh *pamphlet*...

¹ Sl. KIS-359, La-09, pp. 88-89 (ma kaver ivez Br. *ironiezh*).

¹ Sl. KIS-017, La-03, p. 79; *Emsav* 30, 1969, p. 190; GEAK., p. 64, v° DISCOURS d'ouverture.

A-dal da Gl. *trait d'esprit*, Al. *witziger Einfall*, Sz. *flash of wit*, *witticism*, e welfen meur a ziskoulm : *fraouad* (*spered*), *talmad* (*spered*) ; an evezh a dennan war Br. *blivad* (*spered*), eleze sellad a-berzh ur spered bliv — n'eo ket sur en defe Br. *bliv* da welout gant Kb. *blif* ; GMB. a grede kentoc'h en un orin gallek da Kb. *blif*, met GPC a ro un orin keltiek “[< Clt. *bl"#-mo- < IE. *g^ule#-mo- o'r gwr. *g^ule#-'taflu', Gr. *blh'ma* 'ergyd]” hag ar ster "catapult, battering-ram" ne ve ket kontrol d'ar c'heal da zec'heriañ.